

20ό ΔΙΚΤΥΟ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Ελλάδα – Ευρώπη- Κόσμος

ΚΕΙΜΕΝΟ 20.1

Με αυτοπεποίθηση προς το μέλλον

Ο Μιχάλης Χρυσοχοϊδης, δικηγόρος και πολιτικός, γράφει στην εφημερίδα «Το Βήμα» για το μέλλον της Ευρώπης έξι μέρες μετά την κυκλοφορία του ευρώ στη χώρα μας (1 Ιανουαρίου 2002).

[§1] Η ίδια η έννοια της ιστορίας είναι η έννοια της διαρκούς διαδικασίας των κοινωνικών αλλαγών. Αλλαγών που δεν εξελίσσονται γραμμικά. Υπάρχουν στιγμές όπου διεργασίες δεκαετιών συμπυκνώνονται σε μια ποιοτική αλλαγή. Στιγμές σαν αυτές που ζούμε σήμερα. Πριν από λίγο καιρό έκλεισε ο πρώτος ιστορικός κύκλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο κύκλος που θα ονόμαζα σχηματικά «περίοδος εμπέδωσης της οικονομικής συνεργασίας». Το ενιαίο νόμισμα, το ευρώ, πέραν όλων των άλλων, συμβολίζει το συμπύκνωμα του πρώτου ιστορικού κύκλου της Ένωσης. Συμβολίζει τη βούληση της πλειοψηφίας των ευρωπαίων πολιτών να συμπορευτούν στο μέλλον που έρχεται. Ένα μέλλον που είναι γεμάτο ευκαιρίες, αλλά και απειλές και αντιφάσεις.

[§2] Το σημαντικό και επίμαχο θέμα της περιόδου που ανοίγεται μπροστά μας θα είναι αναμφίβολα το θέμα της πολιτικής ενοποίησης της Ευρώπης. Σημαντικό, γιατί, ιδιαίτερα για μας, για την προοδευτική παράταξη, η οικονομική σύγκλιση απαιτεί και πολιτική σύγκλιση. Η ανεξέλεγκτη οικονομική δραστηριότητα των αγορών θα οδηγήσει σε αύξηση των ανισοτήτων, σε αύξηση της φτώχειας και της περιθωριοποίησης και σε συρρίκνωση του κοινωνικού κράτους. Τα τελευταία γεγονότα στην Αργεντινή δείχνουν με τρόπο τραγικό ότι οι νεοφιλελεύθερες αντιλήψεις που θέλουν τις αγορές να λειτουργούν ανεξέλεγκτες χωρίς κοινωνική συναίνεση και πολιτικό έλεγχο, μόνο εκρήξεις μπορούν να φέρουν. Και επίμαχο γιατί, για το θέμα της πολιτικής ενοποίησης, εκφράζεται από αρκετές πλευρές ο φόβος για τον περιορισμό της εθνικής κυριαρχίας και την απώλεια των πολιτιστικών ιδιαιτεροτήτων της κάθε περιοχής. Αν η πολιτική είναι τέχνη της σύνθεσης, αυτή είναι και η μεγάλη της πρόκληση: να απαντήσει σε αυτή τη φαινομενική αντίφαση, σε αυτά τα μεγάλα ερωτήματα που τίθενται μπροστά μας.

[§3] Πρέπει λοιπόν να βρούμε τον δρόμο που οδηγεί τους λαούς της Ευρώπης σε ένα μέλλον κοινωνικής δικαιοσύνης, ευημερίας και προοπτικής. Ο δεύτερος ιστορικός κύκλος, η νέα Ευρώπη, ή δε θα υπάρξει ή θα είναι:

[§4] Δημοκρατική, γιατί η κοινωνική συμμετοχή και η διευρυμένη νομιμοποίηση των υπερεθνικών κέντρων αποφάσεων είναι συστατικό στοιχείο του πολιτικού μας πολιτισμού και κατάκτηση των λαών της Ευρώπης, από την οποία δεν πρόκειται να αποστούμε.

[§5] Προοδευτική, γιατί η νέα Ευρώπη πρέπει να είναι μια Ευρώπη που θα ανέχεται το διαφορετικό, που θα αντλεί δύναμη από την ποικιλομορφία και που θα είναι σταθερά προσανατολισμένη στις αξίες της κοινωνικής δικαιοσύνης και ισότητας.

[§6] Και τέλος ισχυρή, γιατί δεν μπορεί να υπάρξει μέλλον στο ευρωπαϊκό εγχείρημα, αν αυτό δε συνεχίσει να ανταποκρίνεται στις προσδοκίες για ανάπτυξη και ευημερία. Και γιατί επιπλέον είναι ανάγκη σήμερα να εκπονηθεί ένα ενιαίο ολικό σύστημα ασφαλείας, το οποίο θα μειώνει τους κινδύνους συγκρούσεων, θα αυξάνει το αίσθημα ασφαλείας του κάθε πολίτη στη γειτονιά του, στον χώρο όπου ζει, εργάζεται και δημιουργεί.

[§7] Για να γίνουν όλα αυτά, χρειάζεται μια νέα ποιότητα πολιτικού διαλόγου και στη χώρα μας και σε όλη την Ευρώπη. Οι ιστορικές περιστάσεις δεν επιτρέπουν άγονες μάχες χαρακωμάτων, δεν μπορεί να δημιουργήσουμε το αύριο με υλικά του χθες. Ιδίως η χώρα μας χρειάζεται να τρέξει με ακόμη υψηλότερους ρυθμούς, για να μπορέσει να προετοιμαστεί γι' αυτά που έρχονται. Χρειαζόμαστε, δηλαδή, να θυμηθούμε τις καλύτερες στιγμές και παραδόσεις μας για να δημιουργήσουμε τη νέα ισχυρή Ελλάδα μέσα σε μια ισχυρή Ευρώπη. Να ξαναπιάσουμε δηλαδή τον ταύρο από τα κέρατα!

A. Πληροφοριακές δραστηριότητες

Ποιες είναι, σύμφωνα με τον συγγραφέα του κειμένου, οι προϋποθέσεις για την επιτυχία του εγχειρήματος της πολιτικής ενοποίησης της Ευρώπης; Να τις παρουσιάσεις συνοπτικά (60 έως 80 λέξεις) και χωρίς δικά σου σχόλια.

Να εντοπίσεις και να καταγράψεις την οργάνωση του επιχειρήματος (ισχυρισμός/ αποδεικτέα θέση - προκείμενες/ υποστηρικτικό υλικό - συμπέρασμα) της §2 του κειμένου.

Το κείμενο αυτό εντάσσεται στο ευρύτερο είδος της επιφυλλίδας, αποτελεί δηλαδή ένα δημοσιογραφικό δοκίμιο. Να τεκμηριώσεις την άποψη αυτή, δίνοντας τρία παραδείγματα από το κείμενο.

Να εντοπίσεις τους τρόπους με τους οποίους επιτυγχάνεται η συνοχή των παραγράφων του κειμένου.

B. Ερμηνευτικές δραστηριότητες

Ποιο ρηματικό πρόσωπο κυριαρχεί στο κείμενο; Να εξηγήσεις τη χρήση του, λαμβάνοντας υπόψη τον σκοπό για τον οποίο γράφτηκε το κείμενο.

Ποιος είναι ο σκοπός του συντάκτη στην §7 του κειμένου; Να εντοπίσεις και να εξηγήσεις τη λειτουργία τριών (3) γλωσσικών επιλογών με τις οποίες τον επιτυγχάνει.

«για το θέμα της πολιτικής ενοποίησης, εκφράζεται από αρκετές πλευρές ο φόβος για τον περιορισμό της εθνικής κυριαρχίας και την απώλεια των πολιτιστικών ιδιαιτεροτήτων της κάθε περιοχής»: Να ξαναγράψεις την πρόταση αυτή, ξεκινώντας με τη φράση: «Αρκετές πλευρές εκφράζουν...». Για ποιον λόγο, κατά τη γνώμη σου, ο συντάκτης έκανε την αρχική του επιλογή;

Γ. Κριτικές δραστηριότητες

Να αξιολογήσεις τον τίτλο του κειμένου ως προς την πληροφορικότητα και την επικοινωνιακή του αποτελεσματικότητα.

Αξιοποιώντας πληροφορίες από το κείμενο, να παρουσιάσεις τις ελπίδες αλλά και τους φόβους σου από τη συμμετοχή της χώρας μας στην πορεία προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Το κείμενό σου (350 έως 400 λέξεις) θα αναρτηθεί στη σχολική ιστοσελίδα με αφορμή την Ημέρα της Ευρώπης (9 Μαΐου). «Ένας νέος άνθρωπος», γράφει ο Berger, «που στοχαζόταν το μέλλον του εκεί δα κατά το 1905 ή το 1910, μπορούσε, χωρίς μεγάλο κίνδυνο να πλανηθεί, να διαγράψει τη μελλοντική σταδιοδρομία του. Ήξερε ακριβώς ποιες εξετάσεις του άνοιγαν τον δρόμο προς το ένα ή το άλλο επάγγελμα και τι θα χρειαζόταν να μάθει μέσα σε δέκα χρόνια, για να τις περάσει με επιτυχία. [...] Ένας επιστήμονας, έξω από σπάνιες εξαιρέσεις, μάθαινες όλα όσα θα του αρκούσαν σε μια ζωή. Γιατί και ο ρυθμός του μετασχηματισμού του γνωστικού περιεχομένου μιας επιστήμης ήταν αργός και ευκολοπαρακολούθητος.

Σήμερα είναι ολωσδιόλου διαφορετικά τα πράγματα. Και πρέπει, αν θέλουμε να οδηγήσουμε σωστά τους νέους, να τους μάθουμε πως θα είναι υποχρεωμένοι να ζήσουν μέσα σ' ένα εξαιρετικά κινητό σύμπαν. [...] Κι ενώ άλλοτε μπορούσαμε να στηρίξουμε την παιδεία μας στην παράδοση, τώρα η παράδοση αποδείχεται ολοένα και περισσότερο ανίκανη να καλύψει την έκταση των παιδευτικών αναγκών. Χρειάζεται λοιπόν κάποιος μετασχηματισμός. Κι ανάμεσα στα άλλα, ο μετασχηματισμός αυτός πρέπει να βασισθεί στην περιοδική και συχνή μετεκπαίδευση. Όποιος σπουδάζει μια επιστήμη πρέπει να τη σπουδάζει παντοτινά, να ανανεώνει τις γνώσεις του, να συμπληρώνει τα κενά που έχει αφήσει η πρώτη του μαθητεία ή τα κενά που σχηματίζονται αναμεταξύ από την άρση των δεδομένων, που έπαυσαν πια να ισχύουν. Έτσι θα δημιουργηθεί ένας καινούργιος τύπος ανθρώπου.

Αλλά με ποιες αρετές πρέπει να είναι προικισμένος αυτός ο άνθρωπος; Ο Gaston Berger αποκρίνεται: η πρώτη αρετή του καινούργιου ανθρώπου θα είναι η γαλήνη. Όσο γρηγορότερα αλλάζει ο κόσμος, τόσο αναγκαιότερη γίνεται η αρετή της γαλήνης. Είναι σαν ένας άνθρωπος να οδηγεί ταχύτατη αμαξοστοιχία· αν δεν κατορθώνει να διατηρεί την ψυχραιμία του, τη νηφαλιότητά του, είναι φυσικό να προκαλεί δυστυχήματα. Μέσα στον ταραγμένο και γεμάτο κινδύνους σύγχρονο κόσμο πρέπει να σπλίσουμε τα παιδιά μας με την αυτοκυριαρχία, που τα κάνει ικανά να υπερνικήσουν τις δυσκολίες, να περάσουν τα εμπόδια και να μην υποδουλωθούν στην επιτάχυνση: και τούτο θα γίνει με τη μεθοδική συγγυμνασία, τη συνάσκηση σώματος και ψυχής (γυμναστική και φιλοσοφία).

Η δεύτερη αρετή είναι η φαντασία. Σε έναν σταθερό κόσμο η λογική είναι η πρωταρχική ανάμεσα σ' όλες τις ιδιότητες· σ' έναν κινητό κόσμο, συνεχώς ανανεούμενο, πρέπει να είμαστε ικανοί να επινοούμε, να εφευρίσκουμε, να συνδυάζουμε, να λύνουμε τα προβλήματα που παρουσιάζονται σε κάθε περιοχή. Πρέπει να κρατούμε λοιπόν άγρυπνη την προσοχή των νέων ανθρώπων, πρέπει να τους μαθαίνουμε να έχουν «ιδέες».

Τρίτη αρετή είναι το συλλογικό πνεύμα. Το σύγχρονο τεχνικό σύμπαν απαιτεί την συνεργασία πολλών ατόμων. Οι λαμπρότερες επιδόσεις απομένουν στείρες, όταν εκείνος που τις κερδίζει δεν έχει την ικανότητα να τις συνδέσει με τις ανάλογες επιδόσεις των άλλων. Η ατομική πρωτοβουλία είναι πάντα πολύτιμη. Αλλά γίνεται αληθινά ωφέλιμη, όταν δε μεταμορφώνεται σε έκφραση ασκητισμού, αλλά σε έκφραση αλληλεγγύης.

Έπειτα ο ενθουσιασμός και το θάρρος. Μας χρειάζονται άνθρωποι γεμάτοι φλόγα δημιουργίας, πόθο για το καλύτερο και ατρόμητοι μπροστά στους κινδύνους. Και πάνω απ' όλα άνθρωποι. Δηλαδή προικισμένοι με τη συνείδησή της ανθρωπιάς τους. Αυτή η συνείδηση της ανθρωπιάς είναι η πραγματική, η αληθινή παιδεία. Μήτε ο πολυμαθής μήτε ο ικανός να λάμψει μέσα σ' ένα κοινωνικό σύνολο μήτε ο κάτοχος μιας προνομιούχου αγωγής είναι ο αναμφισβήτητα μορφωμένος. Για τούτο είναι μάταιο αντιπαραθέτουμε το τεχνικό σύμπαν, το σύμπαν της τεχνικής, στο σύμπαν της παιδείας. Το πρώτο δεν ακυρώνει το δεύτερο: ολωσδιόλου αντίθετα, το προϋποθέτει, το απαιτεί. Γιατί η τεχνική είναι καμωμένη για τον άνθρωπο. Και όταν το ανθρώπινο στοιχείο απουσιάζει, καμιά σημασία δεν έχουν τα άλλα στοιχεία. Το πρόβλημα συνεπώς δεν είναι άλυτο: από τη μια μεριά πρέπει να δώσουμε στον νέο άνθρωπο όλες τις γενικές γνώσεις, που θα του χρησιμεύσουν στη ζωή, από την άλλη μεριά να τον προπαρασκευάσουμε έτσι ώστε να αποτελέσει τον μέλλοντα άνθρωπο. [...]

Παναγιωτόπουλος, Ι.Μ. (1985). Ο ρυθμός της Ιστορίας. Στο *Ο σύγχρονος άνθρωπος* (11^η έκδοση). Αθήνα: Οι Εκδόσεις των Φίλων, σσ. 163-167.